

Anmeldelser.

Wiener Beiträge zur Kulturgeschichte und Linguistik. Veröffentlichungen des Institutes für Völkerkunde an der Universität Wien. Herausgeber: Wilhelm Koppers. Redakteur: Fritz Flor. Eigentum und Verlag: Universitäts-Institut für Völkerkunde. Wien 1930. Jahrgang I. 23×15 cm. 399 sider.

Mod er en stor egenskab — og der hører virkelig mod til at grundlægge en ny, videnskabelig skriftrække i Østrig under de nuværende, vanskelige, økonomiske forhold. Men man kan kun glæde sig over, at der virkelig menes at være både publikum og forfattere til at bære en sådan nyskabning frem til et forhåbentlig både langt og dådrt liv. Når dette er tilfældet, må årsagen vel søges deri, at vi netop i Wien, takket være pater W. Schmidt's imponerende personlighed, har et evropæisk centrum for kulturforskningen. Det siger da også sig selv, at den af pater Schmidt faktisk lige så meget som af Gräbner udformede „kulturkreslære“ gør sig stærkt gældende i denne publikation.

Dette gælder dog i mindre grad det af pater Schmidt selve ydede bidrag, den lille, tungt vejende afhandling om „*Die Beziehungen der austrischen Sprachen zum Japanischen*“. Denne studie slutter sig til den japanske lærde, dr. Matsumoto's værk om samme æmne, og forf. forklarer de forholdsvis talrige overensstemmelser mellem de to sprog, henh. sproggrupper, ved, at de avstriske sprog danner et vigtigt blandingselement i det japanske, et element, der skal gå tilbage til påvirkning fra en moderretslig hakkebrugskultur.

Stærkt præget af Wienerskolen er dr. Fritz Flor's store arbejde „*Haustiere und Hirtenkulturen*“, der fylder den største del af det foreliggende bind (mer end alle de øvrige artikler tilsammen), og som derfor kan gøre krav på en mere indgående omtale. I sit grundsyn går forf. ud fra denne skoles antagelse — som også stemmer med bl. a. Hatt's og nærværende anmelders undersøgelser —, at vi i det boreale område har at gøre med en i sin grundvold ensartet kultur, og søger nu at gøre nærmere rede for de tre vigtige husdyr: hunden, renen og hesten. Et lille afsnit er også viet elgen; men det

må her straks siges, at det fremdragne materiale, der ikke er støttet på første hånds kilder, er alt for spinkelt til at bære en hypotese om, at der nogensinde har været tale om en virkelig tæmning af elgen; tilfældige og spredte forsøg i denne retning er selvfølgelig ikke udelukkede.

At hunden som husdyr går tilbage til det ældste af de kendte, boreale kulturlag, vil næppe volde stærk modsigelse fra nogen side. Værdifuld er påpegningsen af hundens rent praktisk-erhvervsmæssige rolle i de nordlige folks liv i modsætning til dens kultiske betydning som fører af de afdødes sjæle, stamfader osv. hos en stor række folkeslag uden for denne kres. Det er overvejende sandsynligt, at hunden som økonomisk faktor (jagt-, hyrde- og slædehund) netop stammer fra den boreale kultur.

Rensdyrnomadismen er selvfølgelig under alle omstændigheder et udpræget nordligt kulturfænomen. Forf. slutter sig åbenbart her til den af Sirelius og Hatt fremsatte formodning, i følge hvilken renavlens er udviklet direkte af jægerskabet. Mens man på dette punkt må samstemme med forf., gælder dette derimod ikke, når vi kommer til spørgsmålet om rensdyrnomadismens ælde, som forf. vil gøre meget høj. Selvfølgelig er det rigtigt, at fordi adskillige folkeslag (Jenisejere, Voguler, Ostjaker, Skov-Lapper m. fl.) først i sen tid har optaget nomadismen, har vi ikke deri noget bevis imod en betydelig ælde, og selvfølgelig er den også ældre end det kinesiske Liang-dynasti (c. 500 e. Kr.), fra hvilket vi tilfældigvis har den første, literære underretning derom. Men at rensdyrnomadismen skulde være „så godt som sikker“ fra Kunda-kulturen i Estland, kan ikke indrømmes, lige så lidt som at de lange, fra finske mosefund kendte slædemeder skulde være noget bevis for anvendelse af rener som trækdyr i Finlands stenalder. Anm. har blandt Rensdyr-Eskimoerne målt hundeslæder med c. 10 m lange meder!

En følge af forf.s anskuelser er det endvidere, at der kun indrømmes kulturen mellem det ældste lag og rensdyrnomadismen en forholdsvis kort levetid. Forf. taler om denne mellemliggende kultur som „Übergangsphase“ (s. 110) og „die heute nur mehr relikartig erkennbare Schneeschuhkultur“ (s. 235), hvilket strider mod, at sneskokulturen tværtimod må opfattes som typisk for de canadiske Skov-Indianere og om ikke af andre grunde så alene i kraft af sin udbredelse i Amerika kan gøre krav på at have hersket i temmelig lange tidsrum.

Når forf. er tilbøjelig til at tillægge rensdyrnomadismen en så stor ælde, hænger det noget sammen med, at han i modstrid med den tidligere gængse opfattelse anser denne form for nomadisme for den ældste overhovedet og tæmning af de øvrige, større husdyr, navnlig

hesten, for opstået i tilknytning dertil. Der er noget simpelt og for så vidt tiltalende ved denne tanke; men den kan næppe anses for bevist. Hermed skal dog ikke nægtes, at visse forhold kan pege i denne retning. Den tydelige overgang fra jægerlivet til renavlen, som rører sig f. eks. i anvendelsen af lokkedyr, kunde således nævnes; men her må da igen undersøges, om der ikke er lignende overgange til stede i andre hyrdekulturer, og så meget er i det mindste sikkert, at selv om renavlen skulde vise sig at være den ældste form for nomadisme, så repræsenterer den i hvert fald det yngste, arktiske kulturlag og er desuden i senere tid blevet stærkt påvirket af andre former for husdyravl mindst to forskellige steder (Skandinavien og Central-Sibirien).

Hele denne store og vigtige afhandling er let og flydende skrevet — for let, kan man næsten sige; thi forf. arbejder med et umådeligt stof hentet ikke blot fra etnografien, men også fra arkæologien, sprogvidenskaben og zoologien, og dermed er tankerne åbenbart strømmet ind, sidespørgsmål er taget op og det klare overblik ofte i nogen grad vanskeliggjort. Samtidigt har den umådelige stofmængde måske forledt forf. til i nogle tilfælde at gå for let hen over visse problemer og arbejde med hypoteser, som om de allerede var fast underbyggede kendsgærninger. Hermed står det f. eks. i forbindelse, at forf. (uvist af hvilken grund) stadig omtaler den ældste, boreale kultur, som anm. i sin tid har kaldt isfangstkulturen, med betegnelsen „protoeskimoisk-ursamojedisk“ o. l. Det er særdeles sandsynligt, at Samojederne oprindeligt har ejet denne kultur; men spørgsmålet er dog ikke løst, så længe det endnu fra sprogvidenskabelig side kan hævdes, at Samojederne først i sen tid er vandret øst for Ural. På den anden side er navnet også uberettiget, for så vidt som at andre folkeslag end Eskimoer og eventuelt Samojeder utvivlsomt har haft samme kultur: i Amerika i hvert fald Algonkin-Indianerne, i Sibirien muligvis visse „palæasiatiske“ stammer. Også det knap nok undersøgte Jenisejer-problem må løses, før vi kan trænge til bunds i hele den kulturudvikling, der knytter sig til de nordlige egne. Denne udviklings vigtighed for hele menneskeheds historie fremgår af den rolle, som hyrdefolkene i følge pater Schmidt uden tvivl har spillet, og man må være dr. Flor taknemlig for, at han har ydet et stort og vægtigt bidrag til dets løsning.

I nær tilslutning til Flor's afhandling står professor Koppers' arbejde om „*Der Hund in der Mythologie der zirkumpazifischen Völker*“, hvis væsentlige indhold vil være deltagerne i den 24. amerikanistkongres (Hamburg 1930), bekendt fra forf.s foredrag om samme æmne. Et yderst karakteristisk, mytologisk kompleks med hunden som centralfigur følges her fra sit udgangspunkt i den sydost-asiatiske, moder-

retslige agerbrugskultur over de nordost-asiatiske kyststammer til Nord-Amerika, hvor det især fremtræder tydeligt blandt Athapaskerne, men også gør sig gældende såvel i den yngre Eskimo-kultur som blandt flere, ikke-athapaskiske stammer. Ved dette kompleks' fremtrængen i det boreale område er der opstået en interessant konflikt mellem den kultiske og den erhvervsmæssige indstilling over for hunden, hvilket bl. a. synes at have ført til, at man har opgivet at bruge den som trækdyr i det canadiske skovområde.

I fortsættelse af tidligere arbejder skriver dr. Fritz Röck om „*Das Jahr von 360 Tagen und seine Gliederung*“. Vi står her foran en af de mange påfaldende overensstemmelser mellem den gamle og den nye verdens kultur. At der må være en genetisk sammenhæng mellem kalendervæsenet bægge steder kan næppe bestrides; men endnu lader det sig ikke afgøre, hvorledes sammenhængen skal forklares. I et særligt tilfælde kan man skimte en forbindelse både over Hawaii og over Nord-Amerika.

Af rent etnografisk art er endvidere Chr. Fürer-Haimensdorf's afhandling „*Das Junggesellenhaus im westlichen Hinterindien*“. I dette område kan der skelnes mellem tre forskellige typer af ynglingehuse, der væsentlig forekommer hos stammer af tibeto-burmansk æt, hvorimod de synes at mangle hos de avstroasiatiske folkeslag. Under sprogvidenskaben hører Robert Bleichsteiner's undersøgelse af „*Die werschikisch-burischkische Sprache im Pamirgebiet und ihre Stellung zu den Japhetiten-Sprachen des Kaukasus*“. Forf. tror her at se en ældgammel, før-arisk sprogsammenhæng, strækkende sig fra den Iberiske Halvø (baskisk) over det gamle Ligurien og Etrurien til Kaukasus og videre til Pamir. Endelig er der Georg Höltker's afhandling om „*Dvandvaähnliche Wortkuppelung im Aztekischen*“, i hvilken der gøres rede for en række ejendommelige, metaforiske talemåder på grundlag af Sahagún's berømte værk.

Det er således et både righoldigt og afvekslende stof, der bydes læseren i dette det første bind af de nye „*Wiener Beiträge*“, et indhold der fuldt ud berettiger, at man ledsager dets fremkomst med alle gode ønsker for fremtiden.

Kaj Birket-Smith.

Naomi Musmaker Giffen: *The rôles of men and women in Eskimo culture.* The University of Chicago Publications in Anthropology. Ethnological series. University of Chicago Press. Chicago, Ill. 1930. 21 × 13 1/2 cm. 113 S.

Forf. af nærværende lille bog har udfoldet en beundringsværdig flid og viser et virkelig udmærket kendskab til Eskimo-litteraturen.